Kungörelse.

17 Pb

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Kungörelse.

Nacktadt det ansenliga understöd af Spannmål, både Råg och Korn, något öfwer Tiotusende tunnor tilsammans, som, i anseende til förledit års allmänna miſswäxt i detta Län, blifwit på Högwederbörlig anstalt förleden höst hämtadt hit til Landet, och sedermera tillika med tilgångarne utur förrådshusen och Uplags Magazinerne utdelt til Jordbrukarena i Länet, jämte den Spannmål enskildte personer warit i stånd ifrån andre orter i Finland anskaffa, har Jag dock med största bekymmer nödgats erfara en mångfaldig och wid denne tid nästan dagelig klagan ifrån Länets fleste Socknar, huru, i synnerhet den fattigare delen, redan skal befinna sig i förlägenhet om föda och lifsbergning, samt billig farhoga wara förhanden om förestående hungersnöd öfwer instundande sommar och intil deß nästa skjörd infaller.

Wid detta högstbeklageliga och ömkanswärda tilstånd uti wår landsort: Och då för det närwarande ingen widare publique hjelp är möjelig, än den som härtils warit gifwen, har, såsom räddning i synnerhet för den mäst medellösa fattigare delen af Länets Inwånare, Jag warit omtänkt at til den behöfwande Allmänhetens tjenst och kunskap förnya och upgifwa några sådane hjelpemedel och utwägar, som jemwäl i förra hårda år mäst widtagas, at afböja elände af hunger, med deß altid wådeliga och plågsamma följder: I hwilket afseende Jag altså welat allmänneligen kungjöra följande underrättelser och råd, som i detta ändamål af Landets förtjente Prowincial-Medicus Herr Assessoren Doct. Herman Rudolph Hast blifwit författade:

Råd och underrättelse för den Fattige om det, som, uti denna swåra och dyra tid, kan, i stället för wanlig Brödföda, tjena honom til Nödbröd:

"En dyr och swår tid samt deß olyckeliga följder, torde mindre "härröra af det den wanligen innebär, nemligen Sädesbrist, än af All"mänhetens okunnighet om Naturens rika utwägar, at ärsätta et med "et annat, och Människans wanliga tröghet och klenmodighet i olyckan, "at med omtanka och tiltagsenhet hjelpa sig sielf derutur".

"Ty så litet det kan nekas, at Försynen, som sällan njuggt, aldrig "enkelt, men ofta frikostigt, altid mångfaldigt tildelt oß wåra behofwer, "har lemnat oß en tacksam Jord at odla, Fiskrika Sjöar at rickta oß "af, bördige Ängar och Betesmarker för wåra Boskapshjordar, och slu"teligen til råga på sin Godhet hwarjehanda Födo-ämnen, hwilka i

"händelse af brist på wår mäst allmänna och dagliga spis, nemligen "Brödet, skulle i det närmaste kunna upfylla behofwet deraf; så "mycket nödgas man tilstå, at wår okunnighet wet så litet sköta och "handhafwa desse oß tildelte Gåfwor och förmåner, som wår tröga "omtanka wil begagna sig af de tilfälliga och mera utomordentelige "utwägar til wår lifsbärgning. Eller för at öfwertyga oß härom: "Månne så wäl de allmänne som i synnerhet de enskildte froster, "hwilka så ofta til intet göra Skjördemannens hopp, endast böra "hänledas från Landets kalla Luftstrek och belägenhet? Om de icke "mera kunna tilskrifwas dels wår okunnighet, dels wår häglös- "het, dels ock wår swaghet, at leda wattnet ifrån wåra åkrar, och "at uttorka wåra kärr och mossar. Hafwe wi wäl skälig ord- "sak at beskylla wår Jord för klenbördighet och otacksamhet, i mon "af Skjördens sparsamhet? nej sällan! men wäl oftast wår okunnig- "het och wårdslöshet wid des häfd. Eller må wi i den mon Natu- "ren tildelt oß flere andra tjenlige Födo-ämnen, såsom Potater, Rof- "wor, Kål, Rötter, Morötter, Rödbetor, flere Bärsorter, Ärter, "Bönor, m. m. hwilka alla lemna oß en både smakelig som sund "föda, med den omtanka och drift odla desse nyttiga wärter, som de "förtjena? beklageligen torde några af dem ännu wara af Allmänhe- "ten knapt til namnet kände".

"De Inhemske eller hos oß i Landet förekommande Wärter, som "jemte de nyßnämde, kunna tjena den Fattige til föda, äro i synner- "het twänne hos oß allmänt wärande Laf-arter eller Mässar, näml. "Sede Mässan eller Islands Mässan, Fenn. Kangas-Jäkälä eller "Kangas Sammal, är en å sjelfwa jorden uppå torra sandmoar "och grusbackar wärande Mässa, som å framsidan är til färgen brun, "å baksidan hwit, samt wid roten rödlätt.

"När denna Mässa skal til mat nyttjas, bör hon först renßas, der- "på läggas hon i warmt watten öfwer et dygn, för at utdraga deß "bäskhet, samt derefter tärkas. Utan all widare tilredning, kan den "sålunda, eller ock sönderhackad, kokas til Gröt, med tilsatts af watn "och mjöl eller mjölkwasla; Wil man åter deraf koka Wälling, bör "Mässan förut antingen fint sönderhackas, eller i påsar eller säckar til "Mjöl sönderbultas. Sålunda til Mjöl tilredd, tjenar denne Mässa "så wäl til Bröd, med eller utan tilsatts af Sädesmjöl, som til af- "redningar af Fisk- och Köttsoppor.

"Ren-Mässan, Fenn. Peuran-Sammal, Peuran-Seinä, Peu-

"ran-Jåkåla, wårer allmänt på Bergshällar, och tildanar ofta sto-
"ra hwita fält å Tallkärr och Mässar.

"Beredningssättet, för at göra denna matnyttig, är det samma,
"som med den förra, endast med den åtskillnaden, at denna Mässa
"bör efter rensköljningen kokas en stund i watten, för at beröfwa den
"deß bäskhet, och derefter tårkas. Såsom denne är til sin samman-
"sättning skörare än den förra, bringas den åfwen lättare til Mjöl,
"och det genom malning, som icke låter sig göra med den andra.
'Samma Rätter, näml. Gröt, Wälling, Fisk- och Köttsoppor samt
'Bröd, kunna häraf, likasom af den förra, tilredas.

"Brödet, som af dessa Laf- eller Mäß-arter bakas, är naturligt-
"wis genom tilsats af mer eller mindre Sädesmjöl både til sin sam-
"mansättning mera sammanhängande, som til smak och must bättre
"och kraftigare, än utan den samma: men icke utan sin nytta kunde
"man, i brist af Sädesmjöl, blanda härtil antingen Blod eller Salt-
"kött- eller Fiskspad, för at göra Brödet kraftigare.

"De Nödbröd, som mera allmänt än desse nämde, hos oß wid in-
"fallande mißwärt år tilgripas, såsom de af Bark (Fenn. Petäjä Lei-
"pä) af Mißne eller Mäß (Fenn. Wehka) af Halm (Fenn. Olki) af
"Agnar (Fenn. Ruamena) åro alla i jämförelse med det Bröd, som
"tilredes af desse twänne Laf-arter, både til smak och innehållande
"näringsämne samre och kraftlösare, ja til och med skadelige, och bor-
"de således på denna grund aldeles lemnas.

H. R. Hast.

. . Hwad sålunda, i bästa wälmening, är föreskrifwit, förmodar Jag en och hwar, som befinna sig i trångmål om utkomst på födans wägnar, icke lärer underlåta at sorgfälligt sig til gagn anwända, med wördnadsfull undergifwen förtröstan och hopp på den Nådige Gudens förbarmande och miskundsamma hjelp, genom tilstundande winnig och wälsignad skjörd. Wasa Lands-Canzli den 21 April 1798.

C. FR. KRABBE.

Henr. Fleege.